

Umarova Navbahor Shokirovna,
psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent,
Toshkent davlat pedagogika universiteti
e-mail: navbaxor78@mail.ru

QADRIYATLAR YOSHLARNI IQTISODIY IJTIMOIYLASHTIRUVCHI MUHIM OMIL SIFATIDA

Annotatsiya. Maqolada yoshlarning iqtisodiy ijtimoiylashuviga ta'sir etuvchi omillar hamda ularning iqtisodiy munosabatlarda natija, jarayon, egoizm va altruizmga nisbatan yo'nalganligi bayon etilgan.

Tayanch so'zlar: o'spirin, yoshlar, qadriyat, iqtisodiy ijtimoiylashuv, iqtisodiy yo'nalganlik, egotsentrizm, alturizm.

Аннотация. В статье изложена факторы, влияющие на экономическую социализацию молодежи и их направленность на экономические результаты, процессы, эгоизм и альтруизм.

Ключевые слова: подростки, юноши, ценность, экономическая социализация, экономическая направленность, эгоцентризм, альтруизм.

Annotation. The article describes the determinants that affect the economic socialization of young people and their focus on economic results, processes, selfishness and altruism.

Key words: teenagers, young men, value, economic socialization, economic orientation, egocentrism, altruism.

Kirish. Globallashtan dunyo hamjamiyatida jahon bozori konyunkturasi o'zgarib, raqobatning keskin kuchayib borayotgani mamlakatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirishning mutlaqo yangicha yondashuv tamoyillarini ishlab chiqishni taqozo etib, butun mamlakat bo'ylab yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish ustuvor yo'nalish darajasiga olib chiqildi.

Bu borada jamiyatimizda amalga oshirilayotgan xotin-qizlarning ta'lim va kasbiy ko'nikmalar olishlari, munosib ish topishlariga har tomonlama ko'maklashish, ularning tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash, iqtidorli yosh xotin-qizlarni aniqlash va ularning qobiliyatlarini to'g'ri yo'naltirish masalasi – oila institutini mustahkamlash va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri etib belgilandi [1].

Shuningdek, "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili" davlat dasturi doirasidagi keng ko'lamli islohotlar samarasi o'laroq, mamlakatimiz yanada shiddat bilan rivojlanib, xalqimizda o'z oldiga qo'ygan ezgu va ulug' maqsadlarga erishishga nisbatan ichki intilish ortmoqda. Davlat dasturining "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" nomli bo'limi tarkibidan olgan taraqqiyot maqsadlarida "Iqtisodiy munosabatlarda erkin bozor tamoyillarini joriy etishni kengaytirish; Hududlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, ishsizlik va kambag'allikni qisqartirish bo'yicha mavjud tuzilmalar faoliyatini takomillashtirish" vazifalari belgilandi. Buning amaliy jihatini, mamlakatimizda qabul qilingan "2022–2026-yillarga mo'ljallangan respublikaning

hududlarini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha dasturlar" (2022-yil) doirasida hal etilishi lozim bo'lgan keng ko'lamli strategik chora-tadbirlarda ko'rishimiz mumkin [2].

Aynan shu ikki qonunosti hujjati oila instituti – yoshlarni, ayniqsa, qizlarimizni iqtisodiy jihatdan ijtimoiylashuvini yanada jadallashtiruvchi muhim huquqiy asos bo'lib, psixologiya sohasi vakillari oldida tizimli ravishda ijtimoiy-psixologik tadqiqotlarni olib borish vazifasini kun tartibiga qo'yadi.

Asosiy qism. 2021-yildagi statistik ma'lumotlarga qaraganda, hozirgi kunda O'zbekistondagi 20–24-yoshgacha bo'lgan yoshlar 2 758 841 nafar, 25–29 yoshlilar 3 218 218 nafarni, ya'ni 20–29 yoshlilar soni 5 977 059 nafarni, umumiy aholining 17,3 foizni tashkil qilgan [3]. "Inson kapitali rivojlantirish" yo'lida sarflanayotgan mablag' va resurslarga kelajakka tikilgan sarmoya, deb yondashilayotgani ayni muddaodir. Bu mablag'lar kelajakda mamlakatga, jamiyatga, xalqqa ortig'i bilan qaytadi. Shu sababli yoshlarga oid siyosat yuritish, bu borada muayyan siyosiy institutlar, jamoat tashkilotlarining faoliyat olib borishi davlatimiz hayotida salmoqli o'rin tutadi. Ta'kidlash kerakki, respublikamiz olimlari tomonidan ijtimoiylashuv samaradorligini ta'minlovchi ayrim omillar o'rganilgan va o'rganilmoqda. Ammo shaxs iqtisodiy ijtimoiylashuvi jarayoni muammosini o'rganish yuzasidan olib borilgan tadqiqotlarga doir ilmiy manbalar yetarlicha emas.

Hozirgi davrda dunyo mamlakatlari ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti o'zining ma'no-mazmuni jihatidan avvalgi bosqichlardan keskin farq qiladi. Bunda eng asosiy va muhim jihat – milliy iqtisodiyotning tobora integratsiyalashuvi va globallashtirishining kuchayib borishi. Ayni paytda bu jarayonlar xalqaro maydondagi raqobatning ham keskinlashuviga, har bir mamlakatning xalqaro mehnat taqsimotidagi o'z mavqeyini mustahkamlash uchun kurashining kuchayishiga ham ta'sir ko'rsatadi.

Fikrimizcha, shaxsning iqtisodiy hodisalarga oid yangi axborotlarni maqsadli tarzda tezlik bilan qabul qilishi, oydinlashtirishi, tahlil asosida amaliyotda qo'llashi, tafakkurdagi sintez, solishtirish, abstraksiyalash, konkretlashtirish kabi jarayonlarni ishga solib, innovatsiyalar yaratishga harakat etishi undagi "iqtisodiy bilim va

madaniyat"ni belgilovchi fazilatlar shakllanganlik darajasiga bevosita bog'liq hisoblanadi va bunday xatti-harakatlar algoritmi uning iqtisodiy jihatdan ijtimoiylashganligida yaqqol namoyon bo'ladi.

Fanda iqtisodiy ijtimoiylashuv umumiy ijtimoiylashuvning muhim va tarkibiy qismi sifatida e'tirof etiladi. Mazkur jarayon shaxs tomonidan uning turli xil iqtisodiy faoliyat turlarida tegishli rollarning ijrochisi (mulkdor, tadbirkor, xaridor, iste'molchi, soliq to'lovchi, aksiyador va boshqalar) sifatida ishtirokini ta'minlaydigan bilim, ko'nikma va hayotiy qadriyatlari interiorizatsiyalashtirishni o'z ichiga qamrab oladi.

Shaxsdagi hayotiy qadriyatlarning shakllanish jarayoni [4] iqtisodiy ijtimoiylashuvga ta'sir ko'rsatuvchi omillardan biri sifatida baholanib, bunda asosiy ahamiyat kasb etadigan yosh davri o'spirinlik davridir. Sababi, aynan o'spirinlik davriga kelib, ya'ni optatsiya bosqichidagi shaxsda qadriyatlar tizimi shakllanishining barqarorlik xususiyatini ko'rish mumkin. Fikrimizcha, o'spirin sinalluvchidagi ustuvor qadriyatlarning namoyon bo'lishida: 1) oila; 2) yaqin do'stlarining ishonchi; 3) bilim; 4) jamiyatda tan olinishga nisbatan ehtiyojlar ustuvorligini kuzatish mumkin. Mazkur xulosadan kelib chiqib, yosh davrining keyingi yoshlik bosqichida: 1) shaxsning hayotiy maqsad va qadriyatlari; 2) ijtimoiy ideallar; 3) ijtimoiy-iqtisodiy mavqe kabi omillar bilan bog'liq shaxs ko'nikma va malakasini tadqiq etish motivatsion-qadriyatli tuzilmaning mohiyatini yoritishda kengroq ma'lumotlar beradi, degan ishchi farazni qo'yish mumkin.

Ishchi farazni tekshirish yo'lida, bozor iqtisodiyoti sharoitiga muvaffaqiyatli iqtisodiy ijtimoiylashgan yoshlar xulq-atvoridagi ustuvor ijtimoiy-psixologik xususiyatlarni aniqlash maqsadida olib borilgan izlanishlarimizda P.N.Ivanov, Y.F.Kolobovalarning "Shaxsning hayotiy qadriyatlarini aniqlash (Must-test)" proyektiv metodikasidan [5] foydalanib, quyidagilarni qo'lga kiritdik. Xususan, yondashuvimizga muvofiq, javoblarda qayd etilgan terminal qadriyatlar interpretatsiyasi iqtisodiy munosabatlarga yo'nalganlikning to'rtta darajasi: a) natijaga; b) jarayonga; v) egoizmga; g) altruizmga nisbat olib amalga oshirildi.

Bunda natijaga oriyentatsiya qiluvchi: 1) xavfsizlik va himoyalanganlik; 2) moddiy

muvaffaqiyat; 3) mamnunlik hissi; 4) salomatlik; 5) ma'naviy hayotdagi boylik; 6) ma'naviy-diniy jihatdan mazmunder hayot kabi terminal qadriyatlarni ifodalagan javoblar shaxs iqtisodiy ijtimoiylashuvi jarayonida iqtisodiy munosabatlarga yo'nalganlikning 1-darajasi sifatida qabul qilindi.

Jarayonga nisbatan yo'nalganlikni tushuntiruvchi: 7) jamiyatdagi ochiqlik, erkinlik va demokratiya, 8) shaxsiy yuksalish hamda 9) shaxslararo munosabatlar va aloqalar kabi terminal qadriyatlar iqtisodiy munosabatlarga yo'nalganlikning 2-darajasi sifatida e'tirof etildi.

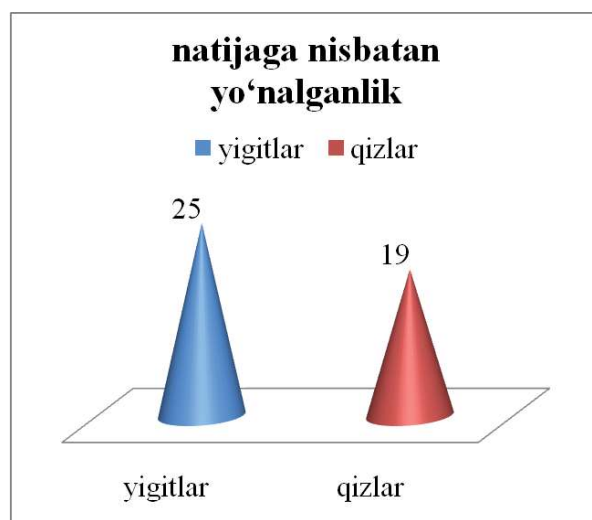
Yoshlardagi egotsentrik ustanovkalariga asoslanuvchi: 10) hokimiyatga intilish va ta'sir o'tkazish; 11) mashhurlik; 12) mustaqillik kabi terminal qadriyatlarni ifodalovchi javoblar esa muvaffaqiyatli iqtisodiy ijtimoiylashuvning muhim shartlaridan hisoblanadigan iqtisodiy munosabatlarga kirishishga tayyorlikning 3-darajasi sifatida o'rganildi.

Nihoyat, sotsiotsentrik ustanovkalar ta'sirida shakllangan yoshlarning altruizmga nisbatan yo'nalganlik darajasi 4-darajani tushuntirishda qabul qilinib, uning yordamida: 13) insonlarga xizmat qilish; 14) muhabbat va sadoqat va 15) jozibadorlik kabi qadriyatlar mohiyati tadqiq etildi hamda ularning shaxs iqtisodiy ijtimoiylashuvi jarayoniga ko'rsatadigan ta'siri aniqlandi.

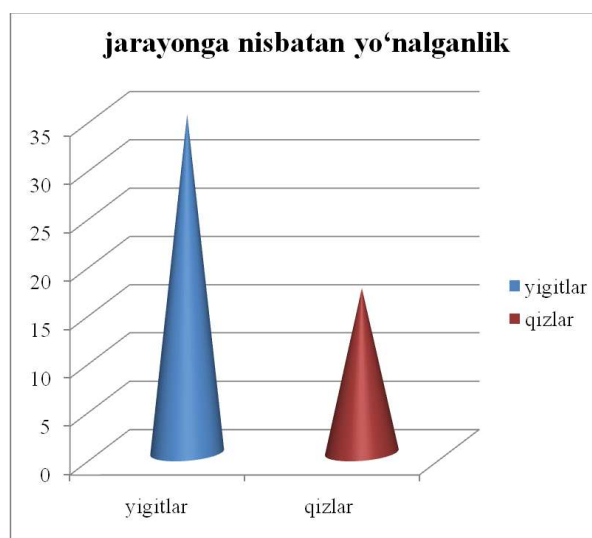
Yoshlarning iqtisodiy munosabatlarga yo'nalganlik darajasining gender farqlari (n=150)

T/r	Iqtisodiy munosabatlarga yo'nalganlik darajalari	Yoshlar		Foizda
		yigitlar (n=80)	qizlar (n=70)	
1.	natijaga nisbatan yo'nalganlik	25	19	29,4
2.	jarayonga nisbatan yo'nalganlik	35	17	34,7
3.	egoizmga nisbatan yo'nalganlik	21	28	32,7
4.	altruizmga nisbatan yo'nalganlik	41	11	34,7

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, mazkur projektiv metodika orqali Oliy ta'lim muassasasida tahsil olayotgan 150 nafar yoshlar sinovdan o'tkazilib, yo'riqnomaga muvofiq, o'n besh xildagi hayotiy terminal qadriyatlarni aniqlashga qaratilgan izlanish quyidagi natijalarni ko'rsatdi.

Jadvaldagi ma'lumotlarni, biz, metodika yo'riqnomasiga ko'ra, respondentlarning iqtisodiy ijtimoiylashuv jarayonida iqtisodiy munosabatlarga bo'lgan yo'nalganligini ifodalovchi to'rtta darajaga muvofiq tahlil qildik. Qabul qilingan shartga muvofiq 1-daraja – bu yoshlarning natijaga nisbatan yo'nalganligini anglatuvchi daraja hisoblanadi. Jami respondentlar orasidan 29,4 foizining javoblari, ularni natijaga nisbatan yo'nalganligini ko'rsatdi. Jumladan, tadqiqotda qo'lga kiritilgan natijalarni ijtimoiy-psixologik jihatdan tahlil etadigan bo'lsak, ular quyidagi jihatlari orqali ishonchli sanaladi. Ya'ni, bu toifa yoshlar faoliyatlari davomida turli-tuman qarama-qarshiliklarga uchrashlariga qaramasdan, ustuvor shakllangan qat'iyatlilik, barqarorlik xususiyatlari hisobiga doimo natijaga erisha oladilar.

Xususan, 18,6 foiz yoshlarning javobidan ma'lum bo'lishicha, masalan, "agar urush boshlansa, juda ham dahshatli"; "agar yovuzlik g'alaba qozonsa, juda ham dahshatli" deb bildirgan fikr egalari hisoblanadigan yoshlar bugungi kunda jamiyatda ro'y berayotgan voqeliklar va holatlardan, o'z va yaqinlari hayotidan xavotirlanayotganligini namoyon qilib, xavfsizlik va himoyalanganlikka nisbatan ustuvor qadriyatlarni e'tirof etishgan. 36,0 foiz yoshlar jismoniy qulaylikka hamda har tomonlama hayotdan lazzatlanish (masalan, yaxshi ovqat, ichimlik, va hatto kiber sport)ga intilishni ifodalaydigan qadriyatlarni ulug'lashlari orqali o'zlaridagi mamnunlik hissi darajasini namoyon etishgan. Jumladan, "men uchun eng zaruri bu hayotda hamma narsadan totib ko'rish"; "men uchun eng zaruri bu yaxshi yeb-ichish va kiyinish" yoki "men uchun eng zaruri CS:GO (Counter-Strike: Global Offensive), DotA (Defense of the Ancients), PUBG (Player Unknown's Battlegrounds) kiber sport platformalarida do'stlarim bilan muloqotda bo'lish va (yoki) hammadan kuchli ekanligimni isbotlash" kabi fikrlar shaxs uchun ahamiyatlisi va asosiysi natija ekanligini tasdiqlovchi javoblardir.

Shuningdek, 58,6 foiz sinaluvchi uchun moddiy muvaffaqiyat bosh qadriyat hisoblanadi. Buni tasdiqlaydigan quyidagi "juda ham dahshatli, agar bir umr yotoqxonada yashab o'tsam"; "agarda mening maoshimni kechiktirishsa, men chidab tura olmayman"; "men uchun eng zaruri yaxshi haq to'lanadigan ish topish"; "men uchun eng zaruri 1xBet mobil ilova yordamida tavakkal qilib yaxshi daromad egasi bo'lish" kabi fikrlar o'z hayot sharoitini yaxshilash, kafolatlangan daromad olish, moddiy ta'minlanishni amalga oshirishga qaratilgan harakatlar orqali izohlanadi hamda natijaga nisbatan yo'nalganligini ko'rsatadi. Bu xil javoblar yoshlarning iqtisodiy voqeliklarga nisbatan o'zidagi his-tuyg'ularga yo'g'rilgan munosabatini yaqqol namoyon qiladi hamda iqtisodiy ijtimoiylashuv jarayoniga shaxs emotsional olamiga daxldor komponentlarning uzluksiz ta'siri borligini isbotlaydi. Xuddi shunday jarayonni biz yoshlar tomonidan qayd etilgan faqirlikka, yo'qchilikka, xususiy mulkka, boylikka va hokazolarga nisbatan bo'lgan shaxsiy ustanovkalarga tayanilgan motivatsion munosabatlar tizimida ham kuzatishimiz mumkin.

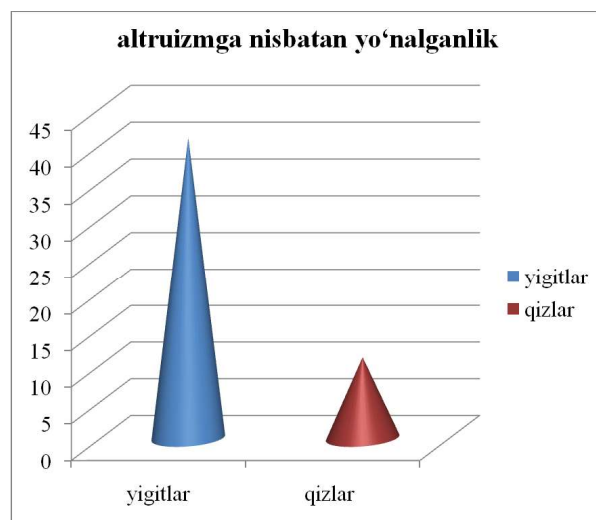
12,0 foiz yoshlar tomonidan "halollik vaksinasi"ga nisbatan bildirilgan fikr-mulohazalardan

ma'lum bo'lishicha, jamiyatdagi ochiqlik, erkinlik va demokratiya ijtimoiy haqiqat zaruratini keltirib chiqaradi. Shu jihatdan olib qaraganda ham, "agarda ... rahbarlar(im) toshbag'ir va (yoki) korrupsioner bo'lishsa, men chidab tura olmayman" deb bildirilgan fikr egalarining barchasida hokimiyatga nisbatan talabchanlik mavjudligi kuzatiladi. Shaxsiy yuksalishni qadrlaydigan 67,3 foiz yoshlar uchun kasbiy (Hard Skills) va (yoki) shaxsiy (Soft Skills) jihatdan rivojlangan bo'lish hayotiy talabchanlikning zaruriy sharti demakdir. Bunday talabchanlik "agarda insonlar yuksak maqsadlar sari intilishmasa, men chidab tura olmayman"; "men uchun eng zaruri o'zim uchun belgilangan darajada qotib qolmaslik" kabi fikrlar orqali tasdiqlanadi. 22,3 foiz yoshlar o'zlarini yolg'izlikdan xalos etuvchi yoki hayotlaridagi bo'shliqning o'rnini to'ldiruvchi biror bir ijtimoiy guruh a'zosi sifatida his etishga (javoblarda bunday guruhlarning virtual shakllari, masalan ijtimoiy portallar – Instagram, TikTok, Facebook, Telegram, YouTube, Twitter, Skype, "VKontakte", "Odnoklassniki" va hokazolar ham qayd etilgan) va doimiy muloqot guruhiga ehtiyoj sezishadi. Bularga misol sifatida "agar atrofigidagilar meni tushunishni to'xtatsalar, juda ham dahshatli"; "agar "Instagramm"da umuman do'sting bo'lmasa, juda ham dahshatli" kabi javoblarni keltirish mumkin. Umuman olganda, jami 34,7 foiz respondentlarning javoblari jarayonga nisbatan yo'nalganlikni ko'rsatadi va natijalar ijtimoiylashuv jarayoni darajasining ta'siri bevosita ekanligini isbotlaydi. Ana shu toifa sinaluvchilarning umumiy natijalarini tahlil qiladigan bo'lsak, ular, odatda, natijaga erishish yo'lida kam fikrlaydigan va topshiriqlarni bajarishda kechikadigan shaxslar ekanligi ma'lum bo'ladi. Ulardagi bu holat, o'z navbatida, o'qish faoliyati natijasiga ham ta'sir qiladi, ko'pincha ularni mustaqil ishlarni bajarishga bo'lgan qiziqish o'ziga jalb qilib, natijaga erishish esa ulardan shunchalik ko'p izlanishni talab qiladiki, oqibatda, faoliyatga nisbatan salbiy munosabat yuzaga keladi. Demak, bu toifa sinaluvchilar uchun asosiysi natija emas – bu jarayonning o'zida ishtirok etish va shu orqali ehtiyojni qondirish hisoblanar ekan. Shu bois biz, yoshlarning jarayonga nisbatan yo'nalganligini iqtisodiy munosabatlarga yo'nalganlikning 2-darajasi sifatida belgiladik.

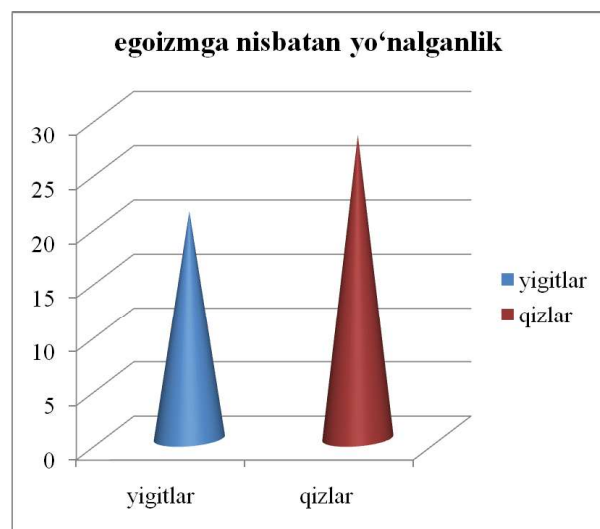
Iqtisodiy munosabatlarga kirishishga tayyorlikning 3-darajasini tushuntiruvchi yoshlarning egoizmga nisbatan yo'nalganlik darajasi

32,7 foiz sinaluvchilarning javoblarida aniqlandi. Xususan, hokimiyat va ta'sir o'tkazish mavqeyini afzal ko'ruvchi bloggerlik bilan shug'ullanuvchi yoshlar (22,0 foiz) ichki intilishning yuqoriligi bois, xatti-harakatlari va xulq-atvorida boshqalar ustidan hukmronlik qilishga va ularga ta'sir o'tkazishni namoyon qilishadi. Bu esa ular tomonidan qayd etilgan "agar meni mensishmasa, juda ham dahshatli"; "men uchun eng muhimi vaynlarim va (yoki) "sketch"larim orqali jamiyatni tartibga keltirish"; "men uchun eng zaruri o'z tengdoshlarim oldida obro'-e'tiborli bo'lish" degan fikrlar orqali izohlanadi.

Yana bir toifa yoshlar (8,2 foiz) uchun mashhurlik hayotining bosh maqsadi hisoblanar ekan. Ular barchani diqqat-e'tiborini o'ziga qaratishni, ko'pchilik orasida mashhur bo'lishni yoqtiruvchi insonlar toifasiga mansub bo'lib, o'zlaridagi ustuvor fikrlar: "agar mening vafotimdan so'ng meni eslashmasa, juda ham dahshatli"; "men uchun eng zaruri o'z hayotim davomida biron yorqin iz qoldirish"; "agar meni vaynlarim va (yoki) "sketch"larimni hech kim tushunmasa, juda ham dahshatli" kabi ta'kidlarda namoyon bo'ladi. Shuningdek, mustaqillikni ulug'lovchi bir guruh yoshlar (78,3 foiz – eng ko'p) o'z hayot yo'lini o'zlari tanlashadi, boshqalarning fikrlarini inobatga olishmaydi, o'zlari uchun nimani zarur deb bilishsa shuni qilishadi. Masalan, "agar o'zing uchun hech narsa qila olmasang, juda ham dahshatli"; "agarda men nima qilishim zarurligini uqtirib turishsa, men chidab tura olmayman"; "men uchun eng zaruri o'ylaganlarimni amalga oshirish" kabi javoblar shaxsdagi mustaqillikni qadriyat sifatida yuqori darajada qo'yishiga sabab bo'ladi.

Psixologik tadqiqotlardan ma'lum bo'lishicha, qisman darajadagi egoistlik kishilarga zarar keltirmaydi, ammo uning mavjud emasligi yoki me'yordan ortiqligi esa salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Lekin mahalliy sharoitda ana shu qisman darajadagi egoistlikning yigitlarga qaraganda qizlarda ko'pligi – bu tadqiqot ishimizning yangiliklaridan biri bo'ldi. Ya'ni jami sinaluvchi yigitlarning 29,6 foizida egotsentrik ustanovkalar shakllanganligining ustuvorligini kuzatsak, jami respondent qizlarning 38,3 foizida xuddi shunday ustanovka yuqori darajali ekanligini kuzatish mumkin.

Aniqlanilishicha, 30,4 foiz yana bir toifa yoshlar uchun insonlarga xizmat qilish asosiy qadriyat sanaladi. Bunday fikr egalari o'zgalarga yordam berish va ko'maklashishni o'zining hayotiy va kasbiy qadriyati sifatida idrok etishadi. Bu kabi e'tiroflar, "men uchun eng zaruri – farzandlarimni bilimli inson qilib tarbiyalash"; "men uchun eng zaruri – o'z farzandlarimni baxtli bo'lishlari uchun barcha shart-sharoitlarni yaratish" degan javoblarda yaqqol namoyon bo'ladi. Natijalar tahliliga ko'ra, "muhabbat va sadoqat" va "jozibadorlik" kabi qadriyatlar bo'yicha ham ko'rsatkichlar xuddi shunday xususiyatga egadir. Altruizmga nisbatan yo'nalgan (4-daraja) yoshlarda, odatda, shaxsiy manfaatdan voz kechgan holda o'zgalarga yordam berish istagining yuqoriligi alohida diqqatga sazovordir. Shuningdek, bu toifa sinaluvchilar kelajakdagi mehnat faoliyatlarida qo'l ostidagilarining e'tirofi bo'yicha hurmatga loyiq rahbarlar sirasidan joy olishadi, degan

bashoratni ham aytish mumkin. Sababi, psixologik tadqiqotlarda – altruizm – ijtimoiy motivatsiyalardan biri hisoblanib, uning mavjudligi rahbarlarning yetukligidan dalolat beradi [4], [5]. Tadqiqotda ishtirok etgan sinaluvchilarning 34,7 foizi altruizmga nisbatan yo‘nalgan yoshlar sanalishadi. O‘zlaridagi sotsiotsentrik ustanovkalarning yuqoriligiga ko‘ra, yigitlar tengdosh qizlardan ancha farqlanishadi.

Xulosa. Umuman olganda olib borilgan keng qamrovli izlanishlar shuni ko‘rsatadiki, Toshkent shahrida tahsil olayotgan yosh (yigit)lardagi iqtisodiy munosabatlarga kirishishni ta‘minlashga xizmat qiladigan ustuvor hayotiy qadriyatlar altruizmga nisbatan yo‘nalganlikda o‘z ifodasini topgan. Chirchiq shahrida o‘qish faoliyatini olib borayotgan yosh (yigit)lar uchun esa bunday toifa qadriyatlar jamlanmasi natijaga nisbatan yo‘nalganligi bilan xarakterlidir. Shuningdek, ushbu yosh davrining qizlar (Toshkent sh.) uchun natijaga

yo‘nalganlikni ifodalovchi hayotiy qadriyatlari ustuvorlikni tashkil etsa, kichik shahar (Chirchiq sh.) qizlarida esa jarayonga nisbatan yo‘nalganlik alohida ahamiyat kasb etar ekan.

Xulosa qilib aytganda, aniqlangan yoshlardagi terminal va instrumental qadriyatlar, avvalo, yurt tinchligi, vatan ravnaqi uchun mas‘uliyatni his eta olish ko‘nikmalari hamda oiladagi kichik yumushlarni bajarib, oila ravnaqi va farovonligi uchun o‘z hissasini qo‘shayotganligini his eta olishlari mazmunini ochib bersa-da, lekin, yoshlarning tabiiy boyliklar va atrof-muhitni asrab avaylash, mehnatsevarlik, tejamkorlik, saxiylik xislatlariga ega ekanligini; ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni to‘liq anglash, ularni yechish uchun zaruriy qarorlarni qabul qila olish xislatlari va ko‘nikmalari shakllanganligini to‘liq namoyon qilmaydi hamda iqtisodiy mas‘uliyatlilik va madaniyatlilikni shakllanish bosqichi tugallanmaganligini ko‘rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 1-martdagi “Oila va xotin-qizlar bilan ishlash, mahalla va nuroniylarni qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-81-son Farmoni // <https://lex.uz/ru/docs/-5884143>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-son Farmoni // <https://lex.uz/docs/-5841063>
3. <http://stat.uz>
4. Умарова Н.Ш. (2019). Экономическая социализация личности в контексте возрастных периодов. Вестник науки и образования, (22-3 (76)), – С. 60–64.
5. Умарова Н.Ш. (2020). Иқтисодий ижтимоийлашув жараёнига таъсир килувчи омилларнинг мотивацион-қадриятли тузилмаси (ўспиринлар мисолида). Academic Research in Educational Sciences, (2), – С. 259–277.
6. Умарова Н.Ш. (2019) Теоретическая и практическая модель экономической социализации личности. Вестник интегративной психологии (18). – С. 259–263.